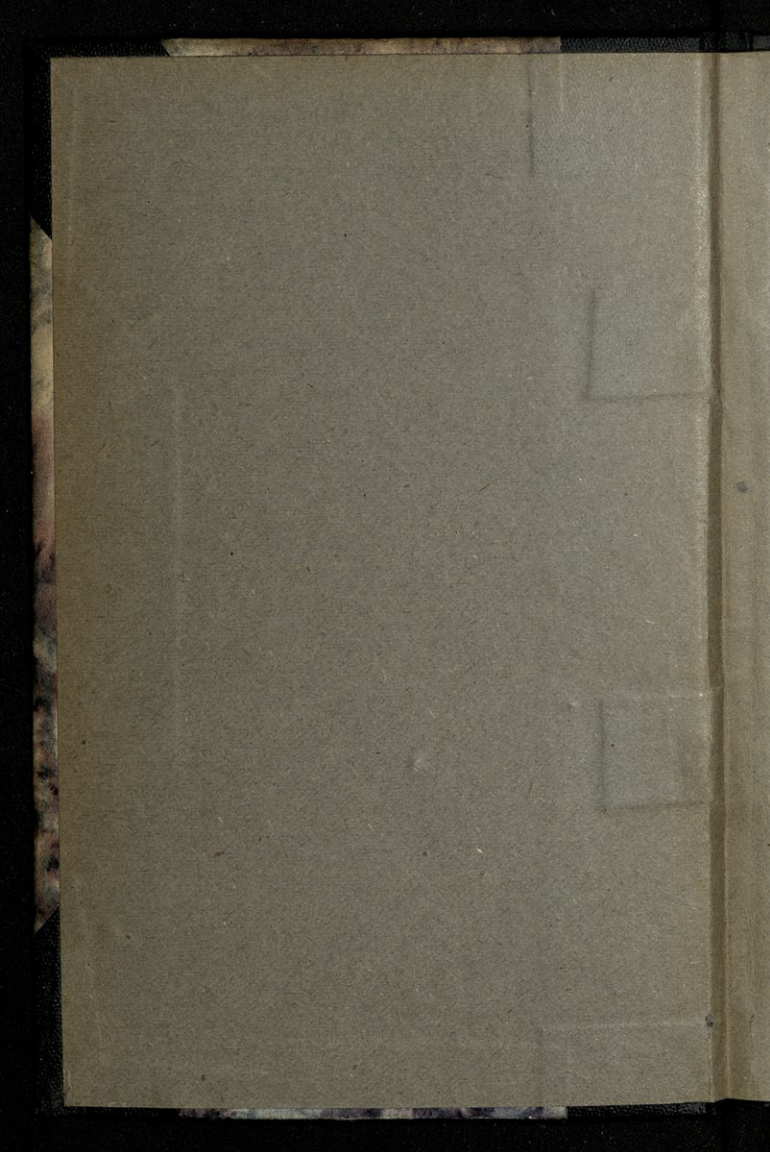

49849

The image shows the front cover of an old book. The cover is decorated with a marbled paper pattern featuring swirling, cloud-like or floral motifs in shades of blue, purple, and cream. The spine of the book, visible on the left, is bound in a dark, textured material, possibly black leather or cloth. A small, rectangular, light-colored paper label is affixed to the upper left corner of the front cover. The label has a thin double-line border and contains the number '49849' printed in a simple, black, sans-serif font. The top right corner of the book's cover is slightly worn and folded over.

Kaspar Willibald

ZIMSKI VEČERI.

Ponatis iz «Zadruge».

Po nemškem izvirniku **C. W. Kaiser-ja**: «**Der praktische Raiffeisenmann**» z dovoljenjem pisatelja prirejeno za Slovence.

Izdala in založila «**Zadružna Zveza v Celju**».

○ ○

CELJE, 1907.

○

Tisk društvene zvezne tiskarne v Celju.

~~48652~~

49849

030035582

1229/20

Zimski večeri.

(Po nemškem izvirniku C. W. Kaiser-ja: Der praktische Raiffeisenmann z dovoljenjem pisatelja za Slovence prirejeno.)

Janez: Dober dan Jožef! Kaj pomeni to, da si v delavnik praznje oblečen in si tako dobre volje? Odkod prihajaš? Kakor se mi zdi od kolo-dvora? Ali si bil daleč?

Jožef. Prihajam iz Celja.

Janez. Radoveden sem, kaj si v tem času v Celju delal, pripoveduj mi!

Jožef. Bil sem na občnem zboru »Zadružne Zveze v Celju« in sem izvanredno dobre volje, ker sem spoznal, koliko dobrega za nas kmete so že dosedaj ta »Zadružna Zveza« in njene članice posojilnice ter druge zadruge storile, vesel sem pa zlasti, ker smo spet mnogo koristnega za kmečki stan sklenili in sem, četudi priprost kmet, smel povsod zraven govoriti. Nas kmete so zelo cenili in reči moram, da je bilo zborovanje zelo poučno. Sešli smo se v krasni dvorani »Zvez-nega doma« in sicer najvišja gospoda, kakor tudi priprosti kmetje in obrtniki. Videli smo tamkaj

zastopane Slovence iz vseh slovenskih pokrajin, prijazno in ljubeznivo smo brez razločka stanu medsebojno občevali in vsak, ki je hotel kaj govoriti, je dobil besedo. Zborovanje je otvoril g. Mihael Vošnjak, predsednik Zadružne Zveze, kateri je že od ustanovitve Zveze (1882-1883. l.) njen predsednik in si je pridobil največ zaslug za slovensko zadružništvo; radi tega se po pravici imenuje oče slovenskega zadružništva. S prisrčnimi besedami je pozdravil v velikem številu navzoče zadrugarje. Po poročilu Zveze o njenem delovanju v preteklem letu so sledila razna predavanja in predlogi tičeči se pospeševanja zadružništva. Ž živimi barvami so razni govorniki slikali obupni položaj kmečkega stanu, izkoriščanje kmetov od prekupcev in drugih škodljivcev kmečkega stanu in pozivali k združenju po geslu: «Vsi za jednega, eden za vse». Iz vseh predavanj in govorov smo izprevideli, koliko so že v zadrugah združeni kmetje v drugih državah in tudi pri nas, posebno na Češkem, Moravskem, Nižjem in Zgornjem Avstrijskem dosegli in odšli smo z zborovanja s trdnim sklepom, v svojem okraju za razširjenje zadružništva delovati in s prepričanjem, da bodo zadruge največ pripomogle k zboljšanju gospodarskega položaja kmečkega stanu.

Janez: Tvoje pripovedovanje me zelo zanima, vendar nisem vsega prav razumel. Kaj so pravzaprav posojilnice? Slišal sem že mnogo o posojilnicah in zadrugah govoriti, a nikdo mi ni do sedaj natančno povedal, kaj so posojilnice in

zadruga. V naši občini ni nobene posojilnice, pač pa v vaši občini in radi tega te prosim, da mi najpotrebnejše o posojilnicah razložiš; mogoče potem tudi pri nas posojilnico ustanovimo, katere so, kakor sem slišal, povsod pravi blagoslov božji.

Jožef. Tvoji prošnji prav rad ustrežem. Ker sem sam ud načelstva in sem bil že pri mnogih zborovanjih, na katerih se je govorilo o posojilnicah ter drugih zadrugah, ti lahko vse iz lastne skušnje raztolmačim in upam, da boš tudi ti kmalu postal navdušen zadrugar. Pa danes je že pozno, doma me že težko pričakujejo žena in otroci, ako ti je prav, pridem prihodnjo sredo v mraku, — sedaj v zimi tako nimamo toliko dela — in se bomo o vsem razgovarjali. Povabi tudi sosede! Sedaj pa zbogom; pozdravi ženo!

Janez. Tudi ti! Na svidenje prihodnjo sredo!

Prvi zimski večer.

Janez. Dobro došel dragi Jožef! Sosed in jaz že težko čakamo na tvoja razlaganja. V tem času sem slučajno dobil strokovni časnik »Zadruga«, ki izhaja v Celju, v roke in sem že v njem nekaj bral o posojilnicah ter o njih pomenu za kmečki stan.

Jožef. To me veseli; o posojilnicah in drugih zadrugah vedno rad govorim; odkar sta g. župnik in g. učitelj pri nas ustanovila posojilnico, smo se udje posojilnice mnogokrat o raznih vprašanjih razgovarjali, smo potovalne učitelje za

razna pojasnila prosili in se marsikateri večer prijetno zabavali. Na vsak način je boljše o takih občekoristnih napravah se razgovarjati, kakor pa pijančevati, se prepirati, preklinjati ali druge ljudi opravljati.

Ker si že bral članek v «Zadrugi» povej, kako se ti dopadejo take posojilnice?

Janez. Večinoma vse, kar sem bral, se mi je zelo dopadlo; posebno pa moram pohvaliti ustanovitelje in voditelje posojilnic radi njih krščanske ljubezni do bližnjega ter njih požrtvovalnega delovanja v korist nas kmetov. Mislil sem si: res je zelo lepo, da si ljudje v jedni župniji ali občini v stiski sami z denarjem pomagajo, da ni potrebno denarja pri oderuhih za visoke obresti in razne postranske dobičke na posodo jemati, vendar me moti določba, ki pravi: «Posojilnice dajejo udom potrebna posojila z nizkimi obresti ter nudijo priliko denar plodonosno nalagati in sicer — sedaj pride glavno — pod neomejeno skupno zavezo».

Jožef. Takoj sem si mislil, da bo tudi tebi, kakor mnogim drugim, neomejena skupna zaveza delala preglavico. Vendar, če je človek v zadevi natančneje poučen, ni stvar tako strašna, kakor se dozdeva.

Janez. Kaj pomeni torej izraz: neomejena skupna zaveza?

Jožef. Posojilnice, osobito one po sistemu Rajfajzen, (Raiffeisen je ustanovitelj kmečkih posojilnic in kmečkih zadrug) slonijo na krščanski

podlagi, na podlagi neomejene skupne zaveze, to se pravi, vsi udje delujejo skupno po geslu: «jeden za vse, vsi za jednega!» in jamčijo z vsem svojim premoženjem za obveznosti posojilnice. Način zaveze se že nahaja v imenu, katero se n. pr. glasi: Hranilnica in posojilnica v Gotovljah registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Janez. To je vse lepo in prav. Vendar imam pomisleke proti temu, da naj dajo bogatejši občani denar v ta namen, da se poleg maloštevilnih, podpore vrednih ubogih ljudi, podpira zapravljivce, pijance in lenuhe. Če pa potem posojilnica propade, se isti udje, ki nič nimajo in tudi nič delati nočejo, smejejo v pest, medtem ko bogatejši izgubijo posestvo in ostalo premoženje, kar pomeni izraz neomejena zaveza, da vsak ud jamči z vsem svojim premoženjem

Jožef. Le počasi, Janez! Na prvi pogled se sicer neomejena zaveza zdi nevarna, če pa se cela stvar natančneje ogleda in če se posojilnica pravilno vodi in nadzoruje, ni nobene nevarnosti. Da pa bodeš vse to dobro razumel, moram obravnavati razne točke in iste natančno pojasniti.

Janez. Radoveden sem na te točke.

Jožef. Govoril bodem o sledečih točkah: 1. kreditna vrednost uda, 2. poroštvo, 3. vknjiženje, 4. nevarni posli, 5. osebne lastnosti udov načelstva, 6. častne službe, 7. zabava, 8. rezervni zaklad, 9. dobrodelni nameni, 10. deleži, 11. revizija, 12. varnost zlasti ob času vojsk.

Janez. Za božjo voljo! toliko si bomo morali zapomniti! Sedaj pa vas vse skupaj povabim na kupico letošnjega pridelka, da si malo namočimo suha grla!

Jožef. Na zdravje! Sedaj pa je kmalu čas, da grem domu, o posameznih točkah bomo prihodnjič govorili. Za danes dovolj!

Janez. Prijatelj, imaš prav! Prihodnjič nadaljevanje! Lahko noč!

Jožef. Lahko noč vsem skupaj! Prihodnji teden na svidenje v mojem domu!

Drugi zimski večer.

Janez. Dober večer! Zunaj brije mrzla burja in človek se počuti prav srečnega za toplo pečjo, vendar nas je pripeljala k tebi obluba, da nam bodeš spet kaj povedal o posojilnicah. Prosim te razloži nam po vrsti one točke, katere si zadnjič naštel.

Jožef. Veseli me, da se niste ustrašili neprijaznega vremena in bodem z veseljem ustregel tvoji želji. Najprej hočem govoriti o kreditni vrednosti.

Janez. Spet tuja, nerazumljiva beseda. Ali se ne more to s slovensko besedo povedati.

Jožef. Beseda kredit je splošno v rabi; vedno se govori: ta in ta nima več kredita, to se pravi, nikdo mu več ne zaupa, nikdo mu v stiski ne posodi ničesar.

Janez. Saj res, ta beseda se vedno sliši! Kaj pa je to kreditna vrednost?

Jožef. Poslušaj! Če hoče kak ud posojilnice posojilo od posojilnice dobiti, si ogledajo udje načelstva, ki o podelitvi posojila sklepajo, natanko dotičnika, ki za posojilo prosi in natanko preiščejo, ali je vreden, da se mu pomaga. Na kak način je prišel v stisko? Ali je to zakrivila njegova bolezen ali bolezen njegove žene, nesreča pri živini, toča, povodenj, slaba letina itd. ali pa pijančevanje, nerednost, lenoba, pravdanje, prepiri, njegova zapravljivost ali zapravljivost žene in njegovih otrok, katere ni zabranil, akoravno mu je bilo mogoče? Če prosi za posojilo kak mož, ki velja za premožnega, se ravno tako posvetujejo udje načelstva, kako to, da išče ta pomoči pri posojilnici. In če se jeden oglasi in pravi, da mož ni dober gospodar, da premalo gleda na gospodarstvo, da ne pozna nobenega reda, in če pristavi drugi, da občuje veliko z oderuhi, z razkosevalci kmečkih posestev in z raznimi zloglasnimi prekupci poljskih pridelkov, živine itd., da vlada v njegovi hiši kreg in prepir, se mu posojilo ne dovoli.

Janez. To pa se res zelo natančno pretehtajo vse lastnosti vsakega prosilca za posojilo.

Jožef. To mora tudi biti! Posojilnica sme le članom, kateri so zaupanja vredni, posojevati. Hočem ti navesti par vzgledov naše posojilnice, katere načelnik je naš župan. Ti primeri ti naj pokažejo, da se semintje lahko pomaga malo

lahkomišeljnemu človeku in ga spravi na boljšo pot in v tem tiči velika нравna vrednost in korist posojilnic, pokažejo pa ti zlasti naj, da prinašajo posojilnice ne le siromakom, ampak tudi premožnim obilo koristi.

V naši vasi živi čevljar Cvikl, ki je bil precej lahkomišljen, mnogo posedal po gostilnah in marsikaterikrat meril cesto na široko. Pri ustanovitvi naše posojilnice je najhujše čez njo zabavljaj. V gostilni je javno govoril: «Posojilnice ne rabimo in, če potrebujem denar, ga lahko povsod dobim.» Par let po ustanovitvi posojilnice, se mu je zarubila zadnja krava v hlevu. Sam sem bral v časniku od sodnije naznanjen dan prodaje. Čevljar je hodil od soseda do soseda, od hiše do hiše, a nikdo mu ni hotel posoditi 200 kron. Nikdo mu ni več zaupal, on ni imel nobenega kredita več. Mnogi so mu nasvetovali posojilnico. Ko je uvidel da mu nikdo noče pomagati, je prišel k županu; ta mi je celo zadevo tako-le pripovedoval: «Prav plaho je prihajal proti moji hiši, na tihem sem si mislil: vidiš, sila te vendar žene k posojilnici, katero si tolikokrat sramotil. Prav ponižno je vstopil v hišo, prosil za sprejem v posojilnico in ob enem za podelitev posojila v znesku 200 kron; s solznimi očmi je pripovedoval svojo nesrečo in prosil za pomoč. Takoj sem ga posvaril radi njegovega lahkomišljenega življenja in ga opozoril, naj začne boljše življenje. Obljubil sem mu, da bom njegovo prošnjo v seji načelstva podpiral. Končno sem ga vprašal, če

ima poroka za posojilo, katero je želel za dobo 4 let. Imenoval je poroka, kateri pa je bil slabši kakor prosilec sam!»

Prihodnji dan se je vršila seja načelstva in ko je župan imenoval prosilca in njegovega poroka, se oglasi jeden ud načelstva: «Čevljar Cvikl je lahkomišljen človek, njemu ne moremo pomagati, ker posojilnica lahko denar izgubi»; drugi pristavi: «Če mu ne pomagamo, ima njega, ženo in šest otrok v 8 dneh občina na vratu, če mu pa pomagamo, se mogoče vendar poboljša, saj ima pridno ženo in bodo tudi otroci kmalu odrastli in pomagali kaj zaslužiti. Če mu ne pomagamo, bo izgubil veselje do dela, postal popolen lump in Bog ve, kaj bo še vse napravil.» «To je vse res», odvrne tretji, «če bi le porok bil boljši, pa tudi na tega se ne moremo zanesti.»

Tako so ugibali udje načelstva sem in tje, dokler se slednjič jeden ne oglasi in pravi: «Jaz mu bom porok, če seja to dovoli; on pri meni na leto 40 do 50 kron zasluži in se mi ni treba bati izgube.» Nato se mu je dovolilo posojilo.

Ko se je čevljarju denar odštel, se je jokalo od samega veselja kakor otrok in obljubil, da se bo poboljšal ter redno vsakega pol leta odplačeval od glavnice 25 kron in obresti.

In bil je mož beseda! Veselje je prešinilo celo njegovo družino, vsi so skupno skrbeli za to, da se je pri vsakem obroku odplačevala obljubljena vsota od glavnice in plačevale obresti. Čevljar je

najtočnejši med vsemi dolžniki in si je pridobil spet ugled v celi občini.

Vidiš, Janez, tako smo pomagali lahkomišljenemu siromaku! Pa poslušaj drug vzgled: Pred tremi leti pride k županu najpremožnejši posestnik v občini in prosi za posojilo 800 kron, ker mu je v prejšnji noči močen vožnji konj popoginil. Župan se je čudil in vprašal dotičnika: «Kako to, da pridete k nam, vi imate izposojen denar pri drugih in imate vrednostne papirje.» «To je res», je mož odgovoril, «denar sem izposodil proti četrletni odpovedi, vrednostni papirji pa imajo sedaj tako nizko ceno, da zelo veliko izgubim, če iste sedaj prodam. Denar pa rabim takoj za nakup konja, sicer trpim veliko škodo.»

Prosilec je privedel dobrega poroka, dobil drugi dan posojilo in je isto v dveh letih vrnil.

Janez. Tvoja pojasnila o skupni zavezi razumem sedaj popolnoma, posebno sem spoznal iz tvojih primerov, da siromaki in bogatini potrebujejo posojilnice. Pojasni nam še ostale točke.

Jožef. Dragi Janez, danes je že pozna ura, menim, da bo boljše, prihodnjič nadaljevati.

Janez. Sem s tvojim predlogom popolnoma zadovoljen in se veselim na prihodnji sestanek. Lahko noč!

Jožef. Lahko noč!

Tretji zimski večer.

Janez. Iz tvoje zadnje razlage sem sprevidel, da skrbijo posojilnice s tem, da upoštevajo

kreditno vrednost članov, za varnost; čemu je še potreben porok?

Jožef. Pravila zahtevajo, da mora vsak, ki prosi za posojilo, četudi živi v ugodnih gospodarskih razmerah, imeti najmanj ednega poroka; prosilci, ki uživajo manj kredita, morajo imeti celo dva ali še več porokov.

Janez. To poroštvo se mi nikakor ne dopada. Zdi se mi precej nevarno, ker mora porok namesto dolžnika, če ta ne more posojila vrniti, dolžno vsoto plačati.

Jožef. Tvoje mnenje ni pravo. Porok je postavno le tedaj prisiljen dolg mesto dolžnika plačati, če ni sploh ničesar od dolžnika pričakovati. Ta slučaj pa se tako lahko v posojilnicah ne pripeti. Vsak dolžnik, četudi je malo lahko-mišljen, dobro ve, da so člani načelstva njegove razmere dobro pretehtali, da so poštenjaki, ki uživajo zaupanje soobčanov, da so s tem, da so mu v stiski pomagali, izvršilo človekoljubno delo; radi tega se bo potrudil vrednega skazati zaupanja, katero mu je načelstvo naklonilo, bo redno plačeval obresti in določene obroke glavnice nazaj, da si pridobi spoštovanje in, če pride spet v stisko, potrebno pomoč.

Janez. To razumem in tudi to, da na ta način posojilnice vzgojevalno delujejo. Dolžnik pridobi potem skupne pomoči spet zaupanje v samega sebe, in čuti v sebi dolžnost, poplačati zaupanje načelstva s tem, da natanko

izpolnjuje pri posojilu določene pogoje. Vedno bolj in bolj postajam prijatelj posojilnic.

Jožef. Poroštvo samo zadostuje pri posojilih od 50—500 kron, katera so največ v navadi. Iz tega je razvidno, da se poslužujejo posojilnic revnejši ljudje, kateri majhne vsote, a iste večkrat potrebujejo. Koliko nepotrebnih stroškov, potov in časa se jim prihrani, če obstoji v domači župniji posojilnica!

Janez. To je spet velika prednost teh posojilnic. Kaj pa, če potrebuje kdo več tisoč kron posojila?

Jožef. Ti slučaji sicer niso tako gosti, vendar je tudi tozadevno preskrbljeno. Zahteva se v takem slučaju vknjiženje poleg poroštva.

Janez. Ali se v takem slučaju ne dobi lažje denar od zasebnih izposojevalcev denarja?

Jožef. Ne. Zasebni izposojevalci denarja, kakor tudi oderuhi, zahtevajo tudi pri majhnih zneskih poroštvo, pri velikih pa na vsak način vknjiženje. Naše posojilnice morajo ravno tako skrbeti za varnost posojil, ker le na ta način je neomejena zaveza brez nevarnosti za ude.

Janez. Vedno bolj in bolj spoznavam, da se radi vseh teh določil ni potrebno bati neomejene zaveze.

Jožef. Kdor rabi večo vsoto denarja, ne gleda na stroške, katere povzroča vknjiženje, ker ve, da zahtevajo tudi hranilnice in drugi denarni zavodi vknjiženje.

Janez. Ta zadeva mi je sedaj popolnoma jasna, kaj pa je z raznimi špekulacijami in nevarnimi posli?

Jožef. Vse špekulacije in vsi nevarni posli so v posojilnicah izključeni in se ne more tako lahko kaka izguba pripetiti.

Janez. Radi neomejene zaveze nimam sedaj nobenih pomislekov več; razloži mi še sedaj, kaj pomeni osebna lastnost udov načelstva.

Jožef. To je zelo važna točka! Navadno se volijo v načelstvo le pridni, skrbni in varčni občani, razumni možje, ki poznajo razmere posameznikov v celem okolišu posojilnice. Ti možje, ki so navadno tudi precej premožni, se bodo skrbno varovali lahkomiseljno dovoljevati posojila, ker tudi oni jamčijo s celim svojim premoženjem in jih zadene v slučaju izgube največja odgovornost. Navadno velja načelo: «Rajši manj posojil dovoliti kakor preveč!»

Janez. Posojilnice slonijo res na zelo varni in trdni podlagi. Kaj pa je s častnimi službami?

Jožef. Vsi udje načelstva in nadzorništva opravljajo svojo službo kot častno službo brezplačno. Le tajnik in potrebni uradniki posojilnice dobivajo plačilo za svoje delo. Na ta način imajo posojilnice malo upravnih stroškov in izdatkov.

Janez. Posojilnice toraj nimajo namena na škodo članov službe in plače preskrbovati; njih namen je nesebičuo delo za zboljšanje gospodarskega položaja majhnih po-

sestnikov in obrtnikov, kar me izredno veseli. Rad bi še dolgo časa poslušal tvoja zanimiva izvajanja, če bi ne bilo tako pozno.

Jožef. Za danes hočemo končati in prihodnjič nadaljevati.

Četrty zimski večer.

Janez. Danes pride na vrsto zabava. Razmišljal sem o tem, kaj ima zabava s posojilnicami opraviti, a nisem prišel do nobenega pametnega zaključka.

Jožef. Z veseljem ti odgovorim na tvoje vprašanje. Že zadnjič sem povdarjal, da se posojilnice skrbno varujejo vseh nepotrebnih stroškov. Skoraj vsa društva na svetu imajo namen skrbeti, za zabavo članov, posojilnice pa ne. Posojilnice si ne nabavljajo dragih zastav, ne prirejajo plesov in raznih slovesnostij, ki stanejo veliko denarja, pač pa nudijo članom na občnih zborih in poučnih tečajih priliko, se poučiti o raznih gospodarskih in zadružnih vprašanjih; radi tega je dolžnost članov se v velikem številu udeležiti občnih zborov in poučnih tečajev.

Janez. To je izvrstno! Dandanes ves svet napreduje, vse se izobrazuje in hvaležni moramo biti posojilnicam in tudi drugim zadrugam, ki skrbijo za gospodarski pouk nas kmetov, ker poklicani krogi tozadevno tako malo storijo. Spet

pride na vrsto popolnoma tuja beseda — rezervni zaklad!

Jožef. Le malo potrpljenja! Beseda rezervni prihaja od rezervirati, to se pravi na stran djati, prihraniti kako stvar do one dobe, ko se rabi. Rezervni zaklad je torej neka vsota, ki se leto za letom na stran daje v ta namen, da v slučaju neugodnega letnega računa pokrije izgubo.

Janez. Na kak način pa pridobijo posojilnice za rezervni zaklad potrebne vsote?

Jožef. Na zelo priprost način. Pri denarnih poslih se napravi vedno majhen dobiček. Obrestna mera za hranilne vloge znaša navadno $4\frac{1}{2}\%$, obrestna mera za posojila pa $5\frac{1}{2}\%$. Če pomislimo, da so oderuhi v mnogih krajih poprej zahtevali 10% in še več (še dandanes delujejo na skrivnem tuintam taki kmečki prijatelji), da so obresti navadno takoj pri izplačilu posojila odtegnili, razven tega pa si še izgovorili vsako leto določeno množino slame, sena itd. in slednjič, da so imeli kmete pri prodaji kmetijskih pridelkov in nakupu potrebščin za kmetijstvo popolnoma v rokah, vidimo, kako velikanskega pomena so posojilnice za kmeta.

Janez. Ali se pa dandanes drugod ne dobi denar za nižje obresti.

Jožef. Pač bi bil vsak neumen, če bi jemal posojilo pri posojilnicah, ako bi isto drugod cenejše dobil. Posojilnice so naperjene proti izkoriščevalcem kmečkega stanu in proti oderuhom; predno gre kdo k oderuhom, gre rajši v posojil-

nico, kjer dobi denar ceneje in lahko dolg v majhnih letnih obrokih odplačuje. V začetku so tudi pri nas razni modrijani govorili: «Čemu potrebujemo posojilnico, denar dobimo povsod in ceneje!» Pa v teku treh let se je znatno izpremenilo. Naš promet znaša že sedaj 180.000 K na leto in vsi, ki rabijo denar, se obračajo na posojilnico, ne na razne zakotne izposojevalce denarja.

Janez. Resnica je, kar praviš, imate že tudi rezervni zaklad?

Jožef. V tej kratki dobi znaša naš rezervni zaklad že 709 kron.

Janez. Kako je to mogoče? Pripoveduj mi natančneje o tem!

Jožef. Za posojila zahtevamo $5\frac{1}{2}\%$ obresti, za hranilne vloge pa plačujemo $4\frac{1}{2}\%$; dobiček, ki na ta način nastane, pride v rezervni zaklad.

Janez. Vendar bi ne mogli v tem kratkem času tako velikega dobička napraviti, gotovo je k temu še kak drugi posel pripomogel.

Jožef. Veseli me, da ti vsako stvar tako dobro pretuhtaš; skoraj 375 kron smo na drug način zaslužili. V naši posojilnici je ud, ki je kakor tudi njegova žena, že zelo prileten, otroci vsi preskrbljeni. Ta mož je sklenil posestvo razun hiše in vrta prodati. Komaj je to zvedelo nekaj dobrih kmečkih prijateljev, razkosevalcev kmetij, lesotržcev itd., že so ponujali za posestvo 4000 kron. K sreči ni mož takoj sklenil kupčije, ampak si je izgovoril par dni v prevdarek. Medtem je na-

čelnik naše posojilnice o celi zadevi zvedel in vplival na moža, da naj ne sklene kupčije s katerim izmed omenjenih dobrih kmečkih prijateljev, ampak celo zadevo izroči posojilnici. Prihodnji dan se je vršila skupna seja načelstva in nadzorništva in se je sklenilo za posestvo ponuditi 4200 K in obenem uprizoriti prodajo na poskušnjo.

Prihodnjo nedeljo se je sklical občni zbor, se uprizorila prodaja za poskušnjo, vendar tako, da so se kupci zavezali v slučaju, da pride do resne prodaje, posestvo za izdražbano ceno prevzeti. Doseglo se je brez vseh zvijač, brez vsega popivanja in razburjenja 4700 kron in po odbitku stroškov za notarja itd. je napravila posojilnica čisti dobiček v znesku 375 kron. Denar je ostal v občini, dobiček bo v korist občine, medtem ko bi kak kmečki prijatelj zaslužil 1000 in še več kron in odnesel denar iz občine. Posojilnice so ravno poklicane neizprosno nastopati proti onim, ki za nizko ceno kupujejo kmečka posestva, ista vsled raznih zvijač razkosujejo in drago prodajajo ter tako uničujejo kmečki stan! Posojilnice lahko posredujejo pri prodaji ter dosežejo, da, čeravno je posestvo zelo zadolženo, še vendar pri prodaji nekaj ostane za nesrečneža, ki mora prodati posestvo, medtem ko razni lesotržci in drugi kupci posestev za nizko ceno posestva kupijo, velikanski dobiček naredijo, a dosedanji posestnik in njegova družina pa postanejo — berači!

Janez. S tako živimi barvami mi slikaš naše kmečke razmere in delovanje posojilnic, da sem že z dušo in telesom posojilničar. Torej služi rezervni zaklad v prvi vrsti za pokritje slučajnih izgub?

Jožef. Prav rad bi zadovoljil tvojo radovednost, vendar za danes konec!

Peti zimski večer.

Jožef. Pozdravljam te kot navdušenega posojilničarja in hočem odgovoriti na tvoje zadnje vprašanje. Če bi poleg velike previdnosti, ki je potrebna pri podeljevanju posojil, vendar nastala kaka izguba, ni potrebno udom iz lastnega žepa pokriti izgube, ampak služi v pokritje izgube rezervni zaklad. Hočem ti navesti vzgled, ki nas uči, kako previdno je treba postopati in se varovati vsake površnosti!

Janez. Primere najrajši poslušam, torej pripoveduj!

Jožef. V sosedni posojilnici je prosil ud za posojilo v znesku 300 kron. Načelstvo ni ugodilo prošnji, ker predlagan porok ni bil dovolj zanesljiv. Na to je prosilec predlagal tasta in njegovo ženo kot poroka. Ker sta ista znana kot pridna in delavna človeka, ki imata nezadolženo srednje posestvo, je bilo načelstvo zadovoljno, zahtevalo pa je, da tast in njegova žena podpišeta dolžno pismo in župan podpise overovi. Žena prosilca podpiše sama svoje stariše in pusti

podpise od župana overoviti; župan je, nič hudega sluteč, to storil, ne da bi pustil tasta in njegovo ženo v svoji navzočnosti podpisati

Posojilnica je izplačala posojilo. Eno leto pozneje bi se moral prvi obrok posojila vrniti. Nesreča je hotela, da umre v tem času dolžnikova žena, on pa jo na tihem pobriše v Ameriko. Kdo naj sedaj plača posojilo? Na vsak način tast in njegova žena kot poroka. Ob tej priliki je prišla cela goljufija na dan. Tast in njegova žena sta, akoravno nista bila k temu prisiljena, ker nista ničesar vedela o posojilu, plačala prostovoljno polovico posojila nazaj, druga polovica pa se je pokrila iz rezervnega zaklada, kateri je pri omenjeni posojilnici znašal že 1000 kron. Posamezni člani posojilnice niso pri tem trpeli nobene škode!

Janez. Do katere visokosti se zbira rezervni zaklad? Kaj se zgodi ž njim če se posojilnica razdruži?

Jožef. Pri naših posojilnicah se ne razdeljuje čisti dobiček kot takoimenovana dividenda oziroma bolj pravilno obresti od deležev med zadruženike, ampak se ves čisti dobiček določi za rezervni zaklad, dokler isti ne znaša tretjine pasiv ali tujega imetja (vsote hranilnih vlog in izposojil). Kadar znaša rezervni zaklad tretjino pasiv, se uporablja bodisi v gospodarske in dobrodelne namene, kakor nakup kmetijskih strojev, prireditvev kmetijsko-poučnih tečajev, nakup plemenskih živalij za izboljšanje pasme, prirejanje kmetijskih razstav, podelitev podpor za zidanje

cest, šol, za ustanovitev raznih zadrug itd. ter v dobrodelne namene, kakor podelitev štipendij in podpor dijakom, podpiranje narodnih društev, ljudskih knjižnic itd. bodisi v to, da se znižajo obresti za posojila. Ves čisti dobiček je torej namenjen v korist zadružnikov! V rezervni zaklad pa pride tudi pristopnina, ki znaša navadno nekaj kron in se mora pri vstopu v posojilnico plačati.

Če se posojilnica razdruži, služi rezervni zaklad v pokritje zadružnih izgub in dolgov.

Janez. Še nekaj! Pred kratkim sem spet bral v listu »Zadruga« o deležih. Prosim pojasni mi, kaj so deleži?

Jožef. Vsak član posojilnice mora pri vstopu podpisati pristopno izjavo in vplačati gotovo vsoto, po navadi 10 do 20 kron. Ta odločena vsota se imenuje delež, se lahko plača naenkrat ali v mesečnih obrokih, služi kot obratna glavnica posojilnice in se spet izplača članu, če izstopi iz posojilnice.

Janez. Čudim se, da znaš na vsako vprašanje odgovoriti. Pa še eno vprašanje imam: Odkod pa dobivajo posojilnice denar, katerega izposojujejo članom?

Jožef. To vprašanje sem čisto prezrl in sem ti zelo hvaležen, da si me nanj opomnil. Vsak član plača deležnino, katera se mu, kakor sem že prèj omenil, pri izstopu iz posojilnice po poprejšnji odpovedi spet izplača; člani, kakor

tudi nečlani vlagajo razun tega v posojilnico svoje prihranke ali odvišne denarje (hranilne vloge). Deležnine in hranilne vloge služijo v prvi vrsti za podelitev posojil. V mnogih posojilnicah pa udje želijo posojila v višjem znesku, kakor znašajo deležnine in hranilne vloge, v mnogih posojilnicah spet prekašajo deležnine in hranilne vloge posojila; raditega je potrebno izjednačenje denarja, kateri posel opravlja »Zadružna Zveza v Celju« kot denarna Centrala. Posojilnice, katere imajo več denarja, kakor ga potrebujejo, ga pošljejo »Zadružni Zvezi«, katera priskoči na pomoč onim posojilnicam, katerim primanjkuje denarja; ta posel »Zadružne Zveze« se imenuje izjednačenje denarja.

Janez. Povabim te sedaj, ko sem spet toliko koristnega izvedel, na kupico vina. Trčimo na zdravje posojilničarjev in napredek posojilnic!

Jožef. Na zdravje tudi bodočim posojilničarjem! Dobrodošli v našem krogu!

Šesti zimski večer.

Janez. O vsem, kar si mi dosedaj o posojilnicah razložil, sem že z raznimi uglednimi posestniki naše občine govoril in upam, da se bo tudi pri nas posojilnica ustanovila. Predno pa začnem delovati za ustanovitev, bom te še za razna pojasnila prosil. Danes mi razjasni pomen revizije in točko glede varnosti ob času vojsk!

J o ž e f. Revizija, po slovensko pregledovanje pomenja natančen pregled celega poslovanja posojilnic. Tajnik oz. uradnik posojilnice se lahko zmoti pri vpisovanju, pri seštevanju, lahko pa tudi nalašč zanemarja svoj posel, kar se sicer hvala Bogu le redko zgodi; revizija je tudi pri onih posojilnicah, katere veljajo kot uzorne, potrebna ter je največjega pomena glede varnosti posojilnice. Vse posle načelstva nadzoruje nadzorništvo navadno vsako četrletje, večkrat pa se to zgodi, če potreba nanese. Nadzorništvo pregleda vse vpise v knjigah, iste primerja, posvetuje se o tem, če je načelstvo pravilno in previdno postopalo pri podelitvi posojil, pri sprejemu porokov, če je načelstvo izvršilo sklepe občnih zborov in svojih sej, če ni prekoračilo svojega delokroga; če je vse v redu, se to zabeleži v dnevnik, vsi pogreški in pomanjkljivosti pa se sprejmejo v zapisnik in se dajo načelstvu potrebna navodila glede odprave nedostatkov. Najvišji organ v posojilnici je občni zbor, ki se skliče enkrat v letu in sicer tekom prvih šest mesecev; na občnem zboru mora načelstvo natančno poročati o vsem svojem poslovanju.

J a n e z. Ta uredba je zelo primerna, vendar se zna pripetiti, da se napravijo pogreški, katerih priprosti kmetje ali obrtniki, ki so v načelstvu ali nadzorništvu, ne morejo najti.

J o ž e f. Tudi v tem oziru je preskrbljeno. Postava z dne 10. junija 1903. zahteva,

da se morajo posojilnice in ostale zadruge vsaki dve leti revidirati od revizorja strokovnjaka, ki pa ne sme biti ud posojilnice ali zadruge, katero revidira. To revizijo oskrbuje za svoje članice «Zadružna Zveza v Celju» najmanj vsako drugo leto, deluje pa se na to, da se bo revizija vsako leto izvršila. Posojilnice in zadruge pa, ki se ne pridružijo kaki združni zvezi, revidira od trgovskega sodišča določen revizor. Revizija tega revizorja pa je navadno dražja kakor revizija združnih zvez, razven tega pa tak revizor ne pozna, ker ni navadno združni strokovnjak, natančno celega poslovanja zadrug in ne more dati potrebnih nasvetov glede izpopolnitve zadruge ali izboljšanja poslovanja. Neobhodno potrebno je, da se vse posojilnice in ostale zadruge pridružijo kaki združni zvezi. Hočem ti o tej priliki pojasniti celo poslovanje «Zadružne Zveze v Celju»!

«Zadružna Zveza v Celju» je najstarejša kmečka združna zveza v Avstriji; ustanovila se je 21. januarja 1883. v Celju pod imenom «Zveza slovenskih posojilnic»; l. 1905. je spremenila svoja pravila in ime ter se sedaj imenuje «Zadružna Zveza v Celju», registrovana zadruga z omejeno zavezo. Načelstvo obstoji iz 12 za dobo dveh let od pri občnem zboru navzočih zastopnikov članic «Zadružne Zveze» voljenih udov, nadzorništvo iz 6 na isti način voljenih udov. Na čelu «Zveze» stoji predsednik in dva podpredsednika, ki opr-

vljajo svojo službo kot častno mesto brezplačno. Načelstvo in nadzorništvo ima v letu večkrat seje, pri katerih se rešujejo vse zadeve. Vsako leto enkrat se vrši glavni občni zbor, na katerega pošljejo zadruge-članice »Zveze« svoje zastopnike. Občni zbori so ne-le važni, ker se na njih poroča o celem poslovanju »Zveze« in njenih članic, ampak vzlasti radi tega, ker se spoznavajo slovenski zadruharji, se razgovarjajo o svojih izkušnjah v zadružništvu ter se drug od drugega marsikaj nauče. Razun tega pa se vrše predavanja zadružnih strokovnjakov, katera so za vsakega udeleženca zelo zanimiva. Reči ti moram, da težko pričakujem vsako leto občni zbor »Zadružne Zveze v Celju«, da se vsako leto istega udeležim in se spet z navdušenjem poprimem dela za prospeh zadružništva, ker vsako leto najdem na občnem zboru večje število za zadružništvo delujočih mož in vidim, da število posojilnic in drugih zadrug od leta do leta narašča. Vse pisarniške in revizijske posle opravljajo pod vodstvom pisarniškega ravnatelja »Zvezini« uradniki in revizorji. »Zadružna Zveza« pa ne skrbi samo za revizijo in izjednačenje denarja, ampak vzlasti za pouk svojih članic in za razširjanje ter izpopolnjenje zadružništva. List »Zadruga«, brošure, katere se izdajajo, predavanja na občnih zbora posa-

meznih zadrug in na občnem zboru »Zveze« same, predavanja v bralnih in izobraževalnih društvih, poučni tečaji za uradnike, člane načelstva in nadzorništva ter vse one, ki se zanimajo za zadružništvo, služijo v pouk. »Zadružna Zveza« hoče ne-le vzgojiti izvrstne voditelje za posamezne zadruge, ampak pridobiti tudi najširše kroge slovenskega naroda za zadružništvo.

Janez. »Zadružna Zveza« ima krasno nalogo; kje pa dobi za to potrebna sredstva?

Jožef. Zadružniško načelo je: »Pomagaj si sam in Bog ti bode pomagal«; to načelo velja za celjsko »Zadružno Zvezo«, ki je nad dvajset let brez podpore od katerekoli strani delovala v prosep kmečkega stanu in slovenskega naroda. Sami si pomagamo na ta način, da vsaka posojilnica ali zadruga po znesku posojil oz. denarnega prometa določen znesek k stroškom »Zveze« prispeva. Zadnji čas se je tudi država spomnila no celjsko »Zvezo« in ji dovolila majhno podporo, a upati je, da bo država v prihodnje v očigled rastočim stroškom in z ozirom na velike podpore, katere uživajo druge zadružne zveze v naši državi, podporo povišala.

Janez. Velikokrat sem v časnikih bral o zadružnih zvezah, ne da bi vedel, kako velikanskega pomena so te za povzdigo gospodarkega položaja kmečkega in obrtniškega stanu. Sedaj pridemo še k točki glede varnosti ob času vojsk.

Jožef. Človek mora na vse misliti, tudi na slučaj vojske. Marsikdo bi mislil, da se mora ob času vojske posojilnica ali druga zadruga razdružiti ali da bo hotel vsak svoj denar nazaj imeti. ali da bodo vsi udje izstopili in bo na ta način posojilnica morala ustaviti svoje delovanje. Temu pa ni tako! Pri nas v Avstriji še sicer nimamo tozadevnih izkušenj, pač pa v Nemčiji, kjer je leto 1849. rojstno leto zadružništva in so od one dobe, odkar obstoje zadruge, že doživeli vojsko l. 1866. in 1870 — 71. Ljudje niso ob času vojske denar pri posojilnicah odpovedali, ampak še vlagali, ker je denar pri posojilnici dosti bolj varen kakor doma, kjer lahko denar sovražnik vzame ali pa denar zgori. Posojilnice pa denar spet izposodijo oz. pošljejo »Zadružni Zvezi«, da ona pomaga posojilnicam, katere imajo premalo lastnega denarja; denar je torej tudi ob času vojske najbolj varen, če je naložen v posojilnici.

Janez. Že zadnjič sem ti izrazil, da sem vsled tvojih pojasnil postal navdušen posojilničar, vendar pa še imam razne dvome, o katerih sem prepričan, da jih bodeš prihodnjič popolnoma razpršil.

Jožef. Pripravljen sem prihodnjič na vsako vprašanje, katero bodeš stavil, odgovoriti.

Sedmi zimski večer.

Janez. Danes upam, da bom rešen vseh dvomov.

Jožef. Vse, kar ti je nejasno, bom rad razjasnil, kar odkritosrčno vprašaj!

Janez. Če bi sam rabil posojilo, bi mi bilo zelo neprijetno, da bi o tem cela župnija zvedela. Če vsi udje načelstva in nadzorništva o dogodkih, ki se vršijo v posojilnici, svojim ženam pripovedujejo, izve cela župnija, da sem si denar izposodil.

Jožef. Dragi prijatelj! Dolgove delati v ta namen, da se zboljša posestvo ali se zadolžiti radi nesreče ni dandanes, ko imamo denarno gospodarstvo, nobena sramota. Glavno je, da dolžnik dolgove plačuje. Zaničevanja vredni so le oni, ki lahkomiseljno dolgove delajo in tuhtajo, na kak način bi koga goljufali.

Sicer pa je za molčečnost v posojilnici popolnoma preskrbljeno. V načelstvo in nadzorništvo se volijo le resni in značajni možje, ki znajo molčati, a ne «stare babe». Določena je tudi kazen za one ude načelstva in nadzorništva, ki bi posojilnične zadeve na veliki zvon obešali. Če si izposodi kdo denar od kakega znanega «kmečkega prijatelja», tudi ne ostane dolg dolgo prikrit sosedom, ker tak kmečki prijatelj lazi vedno okrog hiše, šteje drevesa v gozdu, ogleduje živino v hlevu, vinograde itd. in vedno tuhta, na kak način bi svojega dolžnika oškodoval, oziroma spravil na boben.

Janez. Glede molčečnosti sem popolnoma potolažen. Kaj se pa zgodi, če porok umre?

Jožef. Če porok umre, mora dolžnik skrbeti za drugega poroka, ker je težko siliti dediče, da naj prevzamejo poroštvo.

Janez. Popolnoma sem zadovoljen s tem odgovorom, vendar mi leži še nekaj na srcu. So tudi žene lahko članice posojilnice? Če n. pr. mož umre, lahko pride žena v veliko zadrego, če mora posojilo kmalu vrniti, ker sama ne more biti članica posojilnice. Bilo bi tudi umestno, da so tudi žene lahko članice posojilnice.

Jožef. Za to je že v pravilih preskrbljeno, pač pa nimajo glasu na občnih zborih in morajo imenovati zastopnika, ki mesto njih glasuje in se udeležuje posvetovanj na občnih zborih.

Janez. V tej točki ti pa moram odločno nasprotovati, ko praviš, da žene nimajo glasu. Spomnim se na svojo ženo, ki je že večkrat dokazala, da ima dober in močen glas. Pa pustimo šalo na stran! Spet je čas minil, kakor bi pihnil in vendar še bi to in ono rad povprašal; upam, da še bodeš žrtvoval par uric v to, da mi kot sitnemu radovednežu še to in ono pojasniš.

Jožef. Vedno rad, ker sem vesel, da se tako zanimaš za vsako stvar. Z Bogom!

Osmi zimski večer.

Janez. Mislil sem že večkrat, da ni dobro biti ud načelstva, ker si človek nakoplje v slučaju, da se kateremu prošnjiku posojilo ne dovoli, sovraštvo, ravno tako si človek po mojem mnenju nakoplje sovraštvo če noče prevzeti poroštva.

Jožef. To ni tako hudo, kakor si misliš. Gotovo ti je znano, da ni mogoče vsem ljudem ustreči in da se zmiraj najdejo ljudje, ki zabavljajo, četudi si se potrudil vsakemu ustreči. Ker obstoji načelstvo iz več mož, te zadene navadno le jeden del sovraštva in to ni tako nevarno! Sovraštvo si pa lahko nakoplješ, četudi ni posojilnice v župniji, če ne moreš sosedu ali sovaščanu posoditi denarja ali mu biti porok za posojilo, katero misli najeti pri posojilnici v sosedni župniji. Pač pa se v mnogih slučajih ravno nasprotno zgodi, da pripomorejo posojilnice k temu, da izgine sovraštvo, ki mnogokrat obstoji med posameznimi vasmí ali posameznimi vaščani in, da se ublažijo nasprotstva. V dokaz temu naj služi sledeči primer! V neki župniji je vladalo veliko sovraštvo med prebivalci vasi pri farni cerkvi in prebivalci vasi jedno uro hoda od farne cerkve oddaljenimi. Zadnji so vedno šli v cerkev, da jim ni bilo potrebno iti skozi vas, v velikem ovinku za vasjo. Odkar obstoji v župniji posojilnica, je polagoma sovraštvo izginilo. Ljudje so prišli medsebojno v dotiko, začeli so drug drugega spoznavati, in ceniti, siromak in bogatin sta se približevala drug drugemu, skratka: razmere so se zboljšale. Skupno delo v posojilnicah in drugih zadrugah je največ pripomoglo k temu, da je izginilo nezaupanje proti izobražencem in premožnim, in da vse ude prešinja zavest, da so pripad-

niki slovenskega naroda in hočejo skupno delovati v povzdigo obupnega gospodarskega položaja. Siromak čuti hvaležnost do izobražencev in premožnih občanov, izobraženci in premožni občani pa se radujejo nad lepimi uspehi, katere povzroča skupno delo. Med vsemi udi v okolišu posojilnice se razvije neko pristrčno razmerje in medsebojno zaupanje, kar ugodno vpliva na vse razmere.

Janez. Pa še vedno nisem pomirjen; kolikor mi je znano, se pečajo v raznih krajih, kjer ni posebnih kmetijskih zadrug, posojilnice z nakupom umetnih gnojil, močnih krmil, semenskega žita in semenja, strojev, sadnih dreves, premoga itd. S tem pa gotovo spravijo posojilnice oz. kmetijske zadruge marsikaterega trgovca ob kruh in se ni potem čuditi, da ravno trgovci tako hudo nasprotujejo zadrugam.

Jožef. Da se kmetijske zadruge, oz. v krajih, kjer ni kmet. zadrug, tudi posojilnice pečajo z skupnim nakupom kmetijskih potrebščin in skupno prodajo kmetijskih pridelkov, je za kmete zelo važno, ker na ta način dobijo boljše in cenejše blago in pridejo potom kemičnih preskuševališč vsem goljufijam, ki so so prej pri prodaji umetnih gnojil in močnih krmil godile, na sled. Posameznik, ki kupi 100 kg umetnih gnojil, ne more radi stroškov in dela dati ista preiskati, mnogokrat niti ne ve, kam se mora obrniti in kako postopati. Zadruge pa naročujejo cele vagone raznih kmetijskih potrebščin naravnost iz tovarn,

dosežejo ugodne cene, vožnina je nizka in ne gledajo na ogromen dobiček, kakor to delajo razni nepošteni prekupci. Zadruga nikakor nimajo namena škodovati poštnim trgovcem, ampak le varovati kmete pred nepoštenimi prekupci, ki za drag denar prodajajo kmetom kmetijske potrebščine najslabše kakovosti. Ravno tako važna je skupna prodaja pridelkov! Veliki mlini, vojaška preskrbovališča, pivovarne itd. kupujejo pod dokaj ugodnejšimi cenami, kakor razni trgovci s poljskimi pridelki, žito, pšenico, ječmen, oves, slamo, seno itd., pa le v večji množini in jednake kakovosti. Zadruga skrbijo za to, da pridobe pridelki zadružnikov potom sušenja, čiščenja, razvrstovanja itd. svojstva, katera zahtevajo omenjeni veliki odjemalci in dosežejo pri prodaji kmetijskih pridelkov višje cene. Kdor pomisli, da morajo kmetje dolgo čakati, da se ponudi prilika prodati svoje pridelke in da dosežejo prav neugodne cene, bo vedel ceniti pomen skupne prodaje kmetijskih pridelkov, s katero odpade lep dobiček prekupcev v korist kmetov, ki morejo potom zadruga štopiti z velikimi odjemalci in veletrgovinami v zvezo.

Janez. Tako delovanje se mi posebno dopade.

Deveti zimski večer.

Janez. Zadnjič si mi pripovedoval, da posojilnice oz. zadruga skupno naročajo za ude kmetijske potrebščine, vzlasti umetna gnojila in krmila. Mi smo doslej te potrebščine kupovali pri bližnjem trgovcu. Ali pa dosežete nižjo ceno?

Jožef. Ste dali pri vas potrebščine, katere kupujete pri trgovcu, preiskušati?

Janez. Kaj meniš s tem, čemu se naj umetna gnojila preiskušujejo?

Jožef. Že vidim, da ste še pri vas daleč vzadi! Tudi mi smo prej mislili, da ni n. pr. pri Tomaževi žlindri nobene razlike, dokler se nismo o važnosti preiskuševanja prepričali.

Janez. Vsakikrat izvem kaj novega od tebe. Mi smo Tomaževo žlindro do sedaj kupovali, ne da bi se pobrigali za kako preskuševanje.

Jožef. Ali niste zahtevali pismenega jamstva za množino hranilnih snovij?

Janez. O tem nismo ničesar vedeli.

Jožef. Potem vam je trgovec prodajal lepa gnojila! Torej poslušaj!

Tomaževa žlindra je zmleta žlindra, ki se dobiva pri izdelovanju železa. V Tomaževi žlindri se nahaja več ali manj fosforove kisline.

Janez. Kaj pa ima fosforova kislina z umetnimi gnojili opraviti?

Jožef. Umetna gnojila imajo namen zemlji podati vse one hranilne snovi, katere rabijo rastline za rast in razvoj.

Najvažnejše hranilne snovi so fosforna kislina, kali in dušik. Pri nakupu umetnih gnojil ne smemo gledati na najnižjo ceno, ampak na to, koliko hranilnih snovij ima dotično gnojilo in nam mora dati trgovec pismeno jamstvo, da je v gnojilih res toliko hranilnih snovij, kakor je omenil. Pri Tomaževi žlindri nam mora

naznaniti, koliko $\%$ fosforne kisline ima, pri kajnitu koliko $\%$ kalija ima, pri čilskem solitru koliko $\%$ dušika ima v sebi!

Janez. Če ti da trgovec pismeno jamstvo, potem vendar ni treba gnojil preskuševati?

Jožef. Jamstvo samo ne zadostuje; v tovarnah se radi tudi zmotijo, istotako kakor v trgovinah in pošljejo gnojila, ki nimajo v sebi toliko hranilnih snovij, kakor so obljubili s pismenim jamstvom. Radi tega vzamemo. ko pride vagon z umetnimi gnojili, iz vsake pete vreče majhen vzorec, vse te vzorce zmešamo in denemo 250 gr. od teh vzorcev v jedno steklenico, isto zapečatimo, natanko zaznamenujemo ter pošljemo kemičnemu preskuševališču v Mariboru ali Ljubljani, ki preišče vzorec in nam naznani, koliko hranilnih snovij ima. Če jih je manj, kakor je tovarna oz. trgovec jamčil, dobimo odškodnino.

Janez. Ali je preskuševanje tudi pri krmilih potrebno?

Jožef. Isto je ravno tako potrebno, ker se krmila ponarejajo, se mešajo s peskom, mavcem in raznimi snovmi, ki so ali neprebavljive ali pa dosti manj vredne, kakor krmila, katera smo plačali.

Zapomni si torej, da je popolnoma krivo pri umetnih gnojilih gledati na nizko ceno! Gledati se mora vselej na množico hranilnih snovij, katera se nam mora pismeno zajamčiti in potem

primerjati ceno s cenami v kmetijskih časopisih, zlasti v «Zadrugi» naznanjenimi! Ker je v kmetijskih časnikih poleg cene pri vsakem gnojilu natanko naznanjena množina hranilnih snovij, si lahko vsak preračuna vrednost gnojil, katere mu ponuja trgovec.

Da pa se izognejo kmetje vsaki škodi, da lahko naročajo gnojila iz tovarn ali od veletržcev da ista dajo preiskati, kar bo težko storil posameznik, ker stane precej dela in stroškov, in slednjič, da dobijo odškodnino, če gnojila ali krmila ne odgovarjajo zajamčenim gnojilom ali krmilom, je potrebno skupno naročevanje, katero izvršujejo posojilnice ali druge zadruge.

Janez. «V združenju je moč»; to geslo je velikega pomena za nas kmete. Odslej bodem vedno deloval na to, da se začnemo kmetje združevati, ker vidim v združevanju jedino rešitev kmečkega stanu.

Jožef. Združevati se moramo ne le, ker nam združevanje prinaša obilo koristi, ampak ker se dandanes vsi stanovi, kakor delavci, obrtniki, trgovci, učitelji, duhovniki itd. v ta namen združujejo, da združeni povzdignejo svoj stan.

Zimski čas se bliža svojemu koncu, žal mi bo za lepe zimske večere, na katerih smo se o toliko koristnih rečeh pogovarjali. Prihodnji teden priredimo zadnji zimski večer, hočem še govoriti o jedni važni nalogi posojilnic, na katero bi skoro pozabili; radoveden sem, če uganesh, o čem bomo prihodnjič govorili. Odgovor pričakujem prihodnjič.

Deseti zimski večer.

Jožef. Si razmišljal o tem, kaj hočem danes razpravljati?

Janez. Ni bilo tako lahko tvojo uganko rešiti, vendar se mi je posrečilo in upam, da sem pravo zadel. Razlagal si nam, da dajejo posojilnice članom v stiski posojila in sicer v natanko določen namen, da čisti dobiček uporabljajo v gospodarske ali dobrodельne namene članov ter v obče prebivalcev svojega okoliša, ter slednjič, da iste skupno naročujejo kmetijske potrebščine ter skrbe za skupno prodajo kmetijskih pridelkov, govoril pa nisi veliko o hranilnih vlogah.

Jožef. Pravo si zadel. Storil sem to nalašč, ker prav dobro vem, da marsikateri misli, kaj naj revež vlagam v posojilnico, ko dostikrat komaj skupaj spravim potreben denar za davke, sol in druge neobhodno potrebne stvari. Vendar pa vam hočem dokazati, da je slehernemu pri dobri volji mogoče, če ne velikih vsot, pa vsaj majhne zneske v posojilnico vlagati. Kolikokrat se zgodi, da se kaj proda pri hiši, denar shrani v škrinjo ali omaro, češ, kmalu moram davek plačati, kar pa je odveč, bo tudi prav prišlo. A kaj se zgodi? Pride skušnjava v podobi potujočega krošnjarja, ki s sladkimi besedami ponuja gospodinji lepo krilo, fletni hčerki pa nov svilen robec in izda se po nepotrebnem denar, kateri bi ostal, če bi se takoj vložil v posojilnico, prihranjen in bi sčasoma, vzlasti, če bi se tudi razni majhni

zneski, ki teden za tednom prihajajo za jajca, mleko, maslo, perutnino itd. v hišo, vlagali, tvoril lepo glavnico. Potrebno je vzlasti otroke, delavce in posle navajati k varčevanju! To se najlažje zgodi potom hranilnih kart, katere redno vsako soboto zvečer ali v nedeljo popoldan prodaja kak ud načelstva posojilnice. Karte imajo podobo železničnih vožnih kart, in se dobivajo za 10 vin. in 20 vin. Kadar ima kedo hranilnih kart za 1 K, prinese iste v posojilnico, kjer se mu vpiše v hranilno knjižico znesek, katerega predstavljajo hranilne karte. Dolžnost starišev je vplivati na otroke, da ne izdajo denarja, katerega dobijo v darilo, za razne slaščice, ampak da istega vlagajo v posojilnico; ravno tako naj gospodarji opominjajo svoje posle in delavce naj od prisluženega denarja redno vsak teden vsaj majhen znesek porabijo v nakup hranilnih kart in na ta način varčujejo za stara leta.

Ugodno sredstvo za varčevanje je takoimenovana prihranjevalna knjižica. Prihranjevalna knjižica je neka vrsta zavarovanja; potom prihranjevalne knjižice je mogoče si prihraniti v gotovem času potrebno vsoto za stavbo lastne hiše, za začetek obrti, prevzetje posestva, za doto itd. Vsak imejitelj prihranjevalne knjižice se namreč zaveže v določen namen redno vsak teden ali vsak mesec vlagati določen znesek v posojilnico. Če si n. pr. imejitelj take knjižice hoče prihraniti v teku 15 let 1000 kron, mora mesečno plačevati 4 K

30 vin., za prihranjenje 1000 kron v teku 20 let mesečno 2 kroni 90 vinarjev. Stariši lahko na ta način preskrbijo doto svojim hčeram. V slučaju da imejitelj prihranjevalne knjižice ne more določenega zneska naprej plačevati, se mu izplačajo zneski z obrestmi vred, oziroma isti spremenijo v hranilno vlogo. Cilj prihranjevalne knjižice je: navajati ljudstvo k rednemu varčevanju!

Posojilnice nudijo, ker so v bližini in ni potreba daljnih potov in stroškov, razven tega, ker izdajajo hranilne karte in prihranjevalne knjižice in slednjič, ker hranilne vloge ravno tako visoko, če ne višje, obrestujejo kakor drugi denarni zavodi, najugodnejšo priliko za varčevanje premožnim, kakor tudi revnejšim slojem, odraslim in otrokom. Kdor torej želi sebi in svoji družini dobro, se bo ogibal vseh nepotrebnih izdatkov in upoštevaljoč pregovor »Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača« vsak, še tako majhen znesek, vlagal v posojilnico.

K sklepu še to-le: Posojilnice, kakor tudi ostale zadruge ne donšajo le omenjenih koristij, ampak vzbujajo tudi v človeku samozavest, ljubezen do dela, čut dolžnosti napram sebi in bližnjemu in tolažilno zavest, da bo potom nesebičnega skupnega dela v zadrugah združen kmečki stan svoj obupen položaj izboljšal.

Dandanes že vrši to delo prave krščanske ljubezni do bližnjega na stótišoče zadrug na svetu; v naši avstrijski državi, kjer smo še le pred nedavnim časom začeli zadruge ustanavljati, obstoji

že sedaj nad 5000 zadrug, Slovenci sami imamo nad 800 zadrug.

Janez. Prav žal mi je, da so naši zimski večeri pri kraju. Vsi, ki smo tvoja zanimiva izvajanja poslušali, smo sklenili ne prej mirovati, dokler se za našo župnijo ne ustanovi posojilnica. Povej mi še, kje dobimo potrebne tiskovine, pravi, kakor tudi svet in pouk v vseh zadevah.

Jožef. Obrnite se na »Zadružno Zvezo v Celju«, katera vas bo v vsakem oziru podpirala.

Janez. Sedaj pa najsrčnejša hvala za tvoja pojasnila. Kot plačilo za tvoj veliki trud ti naj bo zavest, da si nas pridobil za zadružno delo. Pod geslom »V združenju je moč!« hočemo tudi mi delovati za dosego boljšega gospodarskega položaja kmečkega stanu.

334.2(497.12)(04)

S. K.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIČNICA

00000490188

